

DEVİRLER ÇAĞINDA DEĞİŞEN DEVLET-TOPLUM İLİŞKİLERİ - I

İHTİLALLER ÇAĞI

İhtilalin Başlaması ve Gelişimi

- ✓ Fransız İhtilali'nin başlamasında, Fransa kralının izlediği genişleme politikası dâhilinde Fransa'da ekonominin bozulması en önemli etkidir. Fransa'nın ABD'nin bağımsızlık mücadelesi karşısında 13 koloniyi desteklemesi, mali açıkları artırmıştır. Kral, bu açıklara çözüm bulabilmek için meclisini toplayıp halka yeni vergiler koymuştur. Halk temsilcilerinin bu vergileri kabul etmemesi üzerine kral, meclisi kapatmıştır. Halk, temsilcilerinden oluşan Kurucu Meclisin ilanıyla çalışmalara başlamıştır.
- ✓ Kurucu Meclis, feodalite döneminden kalan ayrıcalıkları ortadan kaldırarak eşitliğe dayalı yeni bir toplum düzeni oluşturmaya çalışmıştır.'ni ilan eden Kurucu Meclis, bir anayasa hazırlamış ve bu anayasayı 1791 yılında krala onaylatmıştır. Böylece Fransa'da mutlak monarşi dönemi sona ererek meşruti monarşi dönemi başlamıştır. Kurucu Meclisin kendisini feshetmesinin ardından, Yasama Meclis Dönemi ve Konvansiyon Meclisi Dönemi başlamıştır. Bu meclis, Cumhuriyet'i ilan etmiştir. Daha sonra da Direktuar Dönemi başlamıştır. Bu meclisin çalışmaları halkı rahatsız etmiş ve halk tekrar ayaklanmıştır. Ayaklanmaları bastıran Napolyon, Fransa'da büyük üne kavuşmuştur. 1804 yılında imparator olan Napolyon, 1814 yılına kadar Fransa tahtında kalmıştır.

Konvansiyon Meclis

DİFnot

Vendée Katliamı

Vendée, Fransa'nın Atlas Okyanusu'na kıyısı olan bir şehirdir. Bu şehirdeki halk, Fransız İhtilali sonrası ihtilal fikirlerini benimsemeyerek ayaklanma çıkarttılar. Daha sonra Fransa parlamentosunun emrindeki askerler 1793 tarihinde, Vendée bölgesinde yaşayan halkı katletmişlerdir.

- ✓ Siyasi, sosyal ve ekonomik sebeplere bağlı olarak ortaya çıkan Fransız İhtilali'nin beraberinde milliyetçilik, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, adalet, özgürlük, eşitlik gibi kavramlar gelmiştir.

ÖRNEK-1

Etats Generaux; soylular, din adamları ve halk temsilcilerinden oluşan bir meclis olup bu metin herhangi bir yasama ve yürütme yetkisi yoktur. Bu mecliste alınan kararlarda her sınıfın bir oy hakkı vardır. Böylece çıkarları birbirine yakın olan din adamları ve soylular, mecliste daima çoğunluğu sağlamıştır.

Bu bilgilere göre Etats Generaux Meclisinin;

- I. yönetim ile ilgili kararlar alma,
- II. eşitlik anlayışını benimseme,
- III. demokratik olma

özelliklerinden hangilerini taşıdığı söylenemez?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

Fransız İhtilali'nin Avusturya ve Rusya'ya Etkisi

- ✓ Fransız İhtilali'nin yaydığı düşünceler, ilk önce çok uluslu devletlere etki etmiştir. Bu durumda ihtilal, önce Avusturya-Macaristan'ı ardından Osmanlı Devleti ve Rusya'yı etkilemiştir. Mutlakiyetle yönetilen ve birçok ulusu içinde barındıran Avusturya-Macaristan, ihtilalin yaydığı fikirler sonucunda kaynayan bir kazan hâlini almıştır.
- ✓ İmparatorluk içinde yaşayan Macarlar, Lehler, Çekler, Hırvatlar ve Romenlerin başlatmış oldukları ayaklanmalar, ülkede otoriteyi artırmaya yönelik önlemler alınmasını gerektirmiştir. Bu önlemlerin en başında Avusturya İmparatorluk şansölyesi Metternich'in uygulamaya koyduğu Metternich Sistemi ile ülke içinde çıkan ayaklanmalar bastırılmaya çalışılmıştır.
- ✓ 1848 İhtilalleriyle birlikte çıkan ayaklanmalara karşı Avusturya-Macaristan İmparatorluğu sert önlemler alarak toprak bütünlüğünü korumaya çalışmıştır.
- ✓ Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Avrupa'nın neresinde bir ayaklanma çıkarsa bunu engellemeye çalışsa da alınan bütün önlemler 1870'te İtalya'nın, 1871'de Almanya'nın millî birliklerini kurmalarına engel olamamıştır.
- ✓ Fransız İhtilali'nin etki ettiği bir diğer ülke de Rusya'dır. Rusya da 1830'da Polonyalıların çıkardığı bağımsızlık ayaklanmasını çok sert bir şekilde bastırmıştır.

DİFnot

İngiltere, Rusya, Avusturya ve Prusya Avrupa'da çıkan milliyetçi isyanları bastırmak için gayret gösterirken Osmanlı topraklarında çıkan milliyetçi isyanları desteklemişlerdir. Bu durumda Avrupalıların çıkarlarına göre hareket ettiklerine diplomaside çifte standart uyguladıklarına kanıt olarak gösterilir.

ÖRNEK-2

Fransa Kralı XIV. Louis (Lui) ve onu izleyen kralların ülke sınırlarını genişletme politikaları, Fransa'yı ekonomik olarak sıkıntıya sokmuştur. XVIII. yüzyılda özellikle Amerikan Bağımsızlık Savaşı'nda Amerika'ya yapılan yardımlar, Fransa'da halktan daha fazla vergi toplanmasına neden olmuştur. Soylular ile kilise mensuplarının da vergiden muaf olması, hazineyi güç duruma düşürmüştü ve Fransa'yı iflasın eşiğine getirmiştir. Kral XVI. Louis, mali bunalıma çözüm bulmak amacıyla 1614'ten beri toplanmayan "Etats Generaux"yu (Eta Jenero) 5 Mayıs 1789'da toplamıştır.

Bu bilgilere göre ihtilalin yaşanmasında Fransa'da;

- I. sosyal,
- II. ekonomik,
- III. dinî

alanların hangilerinde yaşanan sorunların etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

Fransız İhtilali

Fransız İhtilali'nin Osmanlı Devleti'ne Etkisi

- ✓ Osmanlı Devleti'nde toplum, millet sistemine göre düzenlenmiş olup Avrupa'daki gibi ayrıcalıklı bir sınıf bulunmamaktaydı. Osmanlı Devleti'nin Müslüman bir ülke olması ve Avrupa hukukuna tabi olmaması, Avrupa'daki yeni gelişmelerin kendisi için bir tehlike oluşturmayacağını düşündürmüştü.
- ✓ Monarşik yapısı dışında siyasi, sosyal ve inanç yönünden Avrupa devletlerinden farklı olan Osmanlı Devleti, önceleri Fransız İhtilali'nin yaydığı düşünceleri anlamlandıramamış hatta Fransa'daki yeni rejimi tebrik eden ilk devletlerden biri olmuştur.
- ✓ İhtilalden çok kısa bir süre sonra ihtilalin getirdiği milliyetçilik akımı, çok uluslu Osmanlı Devleti'ne etki ederek önce Balkanlarda 1804'te , 1820'de de ayaklanmasında etkili olmuştur.
- ✓ 1878'de imzalanan Berlin Antlaşması ile Ermenilerin yaşadıkları coğrafyalarda ıslahatlar yapılması kararı, ulusçu ayaklanmaların Osmanlı Devleti'nin Anadolu topraklarına sığramasına neden olmuştur. XX. yüzyılın başlarına gelindiğinde Osmanlı Devleti'nin sınırları batıda Meriç Nehri'ne kadar gerilemiştir.

DİFnot

- ✓ Fransız İhtilali'nin etkisi ile Osmanlı'dan ayrılarak bağımsızlığını kazanan devletler aşağıda verilmiştir.
 - 1829 yılında Yunanistan
 - 1878 yılında Sırbistan, Karadağ ve Romanya
 - 1908 yılında Bulgaristan
 - 1913 yılında Arnavutluk
- ✓ XIX. yüzyıla geldiğinde Batı'daki düşünceler, Osmanlı Devleti'nde kabul görmeye başlamıştır. İhtilalin etkisiyle Osmanlı Devleti'nin de Batı tarzı askerî okullar açılmış ve Batı'dan subay ve teknik elemanlar getirilmiştir.

Yunan İsyanı

- ✓ 1830-1860'lı yıllar arasında Avrupa'da geniş destek bulan anayasacılık hareketleri, Osmanlı Devleti'nde de hayranlıkla karşılanmıştır. Bu doğrultuda 1839'da Tanzimat Fermanı, 1856'da Islahat Fermanı yürürlüğe konmuştur. Bu fermanlar Osmanlı Devleti'nde askerî alan ile eğitim, hukuk ve yönetim alanlarında yeni düzenlemeleri peşinden getirmiştir. Yapılan bu yenilikleri daha ileri taşımak isteyen "....." 1876'da Osmanlı Devleti'nin ilk anayasası olan Kanunuesasi'nin yürürlüğe girmesinde ve "Meşruti Dönem"i'nin başlamasında etkili olmuşlardır.

Genç Osmanlılar

DiFnot

Genç Osmanlılar, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde ortaya çıkan önceleri muhalif daha sonra ise iktidar gücü olan laik ve meşrutiyetçi kişilerdir. Ahmet Rıza Bey, Ziya Paşa, Şinasi ve Namık Kemal Genç Osmanlılardan bazılarıdır.

ÖRNEK-3

1830-1860 yılları arasında Batı'da sivil toplum hayatına yer etmiş olan özgürlük ve anayasacılık gibi düşünceler, Osmanlı Devleti'nde de büyük bir hayranlık uyandırmıştır.

Bu durumlar doğrultusunda Osmanlı Devleti'nde ortaya çıkan gelişmeler arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

- A) Tanzimat Fermanı B) Islahat Fermanı
C) Kanunuesasi D) Sened-i İttifak
E) II. Meşrutiyet

ÖRNEK-4

Osmanlı Devleti; çeşitli ırk, din, dil ve kültüre sahip toplumlar-
dan meydana gelmiştir. Fransız İhtilali'yle birlikte milliyetçilik
akımı, Osmanlı Devleti içerisinde yayılmaya başlamıştır. Bu
akım, XIX. yüzyılın başlarından itibaren birçok isyanın çık-
masına da neden olmuştur. Balkanları ele geçirmek, Mısır'a
ulaşmak ve Doğu Akdeniz'de Fransız hâkimiyetini sağlamak
isteyen Napoleon, Osmanlı Devleti'ndeki Hristiyan topluluklar
arasında bağımsızlık düşüncesinin yayılmasını istemiştir.

Napoleon'un bu politikaları;

- I. egemenlik alanını genişletme,
II. rakiplerini zayıflatma,
III. Hristiyanlığı yayma

amaçlarından hangilerine yöneliktir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

ETKİNLİK-1

a. Aşağıdaki şemaya Fransız İhtilali'nin getirdiği yeni kavramları yazınız.

b. Fransız İhtilali'nin toplumsal ve siyasi hayata etkilerini yazınız.

Toplumsal Hayata Etkileri

Siyasi Hayata Etkileri

c. Fransız İhtilali'nin Osmanlı Devleti'ne olumlu ve olumsuz etkilerini yazınız.

Olumlu

Olumsuz

XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti

Osmanlı Devleti'nde Baş Gösteren Bağımsızlık Hareketleri

- ✓ Çok kozmopolit bir yapıya sahip olan Osmanlı Devleti, Fransız İhtilali'nin etkisiyle birçok ulusçu isyana ev sahipliği yapmıştır.
- ✓ Napolyon Bonapart; Fransız İhtilali'nin ardından Balkanları ve Mısır'ı ele geçirmek, Doğu Akdeniz'i bir Fransız gölü hâline getirmek, Osmanlı topraklarında ulusçu düşünceleri yaymak ve bağımsızlık isyanlarının çıkması için faaliyetlerde bulunmuştur. 1798'de 'ı işgal eden Napolyon, Yunanistan'daki isyancıların bağımsızlığını kazanmaları için de silah yardımıyla bulunmuştur.
- ✓ Fransa'nın ardından Rusya, Panslavizm politikası etrafında Balkanlarda çıkan ayaklanmaların en büyük destekçisi olmuştur.
- ✓ Fransa ve Rusya 1815 yılında toplanan Viyana Kongresi'nde kabul edilen politikası ile Fransız İhtilali'nin getirmiş olduğu düşüncelere karşı birlikte hareket etme kararı almışlardır. Aldıkları bu kararda Osmanlı Devleti'ne karşı çifte standart uygulayarak 1820'de Osmanlı Devleti'nde çıkan Rum isyanlarına destek olmuşlardır. 1829 Edirne Antlaşması ile bağımsızlığını kazanan Yunanistan'ı, 1878'de Berlin Antlaşması ile Sırbistan, Karadağ ve Romanya takip etmiştir. Bu durum, Osmanlı Devleti'nin Balkan egemenliğini sarsmıştır. Rusya, Panslavizm politikasını Balkanlarda uygulayıp Balkanlar üzerinden Akdeniz'e inmek için uygun bir ortam oluşturmuştur.

 ÖRNEK-5

Osmanlı Devleti, Balkan topluluklarını “millet sistemi” adını verdiği bir hukuki düzenle dinî ve kültürel olarak serbest bırakmıştır. Ancak bu Balkan toplulukları, XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti’ne karşı tek tek bağımsızlık için isyan etmişlerdir.

Balkan milletlerinin Osmanlı Devleti'ne isyan etmesinde;

- I. Rusya, İngiltere ve Fransa'nın kışkırtmaları,
- II. Fransız İhtilali fikirlerinden etkilenmeleri,
- III. sömürgecilik yarışına katılmak istemeleri

nedenlerinden hangileri etkili olmuştur?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

 ÖRNEK-6

Rusya, Fransız İhtilali sonrası Balkanlarda yaşanan milliyetçi isyanlara destek vermiş ve Balkan milletlerinin bağımsız olmasını sağlamıştır.

Rusya'nın bu politikası kapsamında Balkanlarda kurulan devletler arasında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Bulgaristan
B) Sırbistan
C) Romanya
D) Ermenistan
E) Yunanistan

1. 1889'da Fransa'da yayımlanan Vatandaşlık ve İnsan Hakları Bildirisi'nde "Temel hak ve özgürlükleri, gücünü halktan alan hükümetler korur, hükümetler bu hakları çiğnediği takdirde onu değiştirip yerine yenisini koymak milletin hakkı ve görevidir." hükmü yer almıştır.

Bu hüküm Avrupa'da aşağıdaki yönetim anlayışlarından hangisinin benimsenmesine öncülük etmiştir?

- A) Demokrasi B) Oligarşi C) Monarşi
D) Tiranlık E) Teokrazi

2. Fransız İhtilali'nin ardından yayılan fikirlerin Osmanlı Devleti'nde aşağıdakilerden hangisine neden olduğu söylenemez?

- A) Ulusçu ayaklanmaların yaşanması
B) Kuzey Afrika topraklarının işgale uğraması
C) Anayasacılık hareketlerinin hızlanması
D) Toplumsal eşitliğin ön plana çıkması
E) Temel hak ve özgürlüklerin gelişmesi

3. Fransız İhtilali'nin yaydığı düşünceler Fransa'ya yakınlığından dolayı aşağıdaki ülkelerden hangisini diğerlerinden daha önce etkilemiştir?

- A) Rusya B) Osmanlı C) Avusturya
D) İtalya E) Almanya

4. Fransız İhtilali'nin ardından Avrupa'da ortaya çıkan "Her millete bir devlet!" düşüncesinin;

- I. Ermeniler,
II. Lehler,
III. Macarlar

milletlerinden hangilerinin ayaklanmasına neden olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

5. Fransız İhtilali'nin ardından Fransa'dan Avrupa ülkelerine yayılan ihtilal fikirlerinin önüne geçebilmek için Avrupa ülkeleri Fransa'ya savaş açmışlardır.

Fransız İhtilali'nin yaydığı;

- I. demokrasi,
II. ulusçuluk,
III. eşitlik

düşüncelerinden hangilerinin Avrupa'da monarşik yönetimleri rahatsız ettiği söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

6. Fransız İhtilali sonrasında yaygınlaşmaya başlayan milliyetçilik akımından en fazla etkilenen devletler, Osmanlı Devleti ve Avusturya-Macaristan olmuştur.

Bu durumun en önemli nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Osmanlı ve Avusturya-Macaristan'ın içerisinde birçok milleti barındırması
B) Osmanlı ve Avusturya-Macaristan'ın Fransa ile düşmanlıklarının olması
C) Fransa'nın bu devletler içerisindeki ayrıcalıklarını artırmak istemesi
D) Osmanlı Devleti'nin yeniliklere açık olması
E) Osmanlı ve Avusturya-Macaristan'ın diğer Avrupa devletleriyle din ve mezhep olarak farklı olması

7. 1815 yılında toplanan Viyana Kongresi'nde Avusturyalı diplomat Metternich, "Metternich Sistemi" adlı bir politika oluşturmuştur. Bu politikaya göre Avrupa'nın herhangi bir yerinde ulusalcı bir ayaklanma çıkarsa tüm monarşiler birlikte hareket edecek ve bu ayaklanmalar bastırılacaktır.

Buna göre Metternich'in aşağıdakilerden hangisini amaçladığı söylenebilir?

- A) Ulusçu düşüncenin gelişmesini
B) Anayasal devlet anlayışının benimsenmesini
C) Mutlak krallıkların otoritesini korumasını
D) İhtilalin tüm dünyaya yayılmasını
E) Kültürel hayatın canlanmasını

8. Fransız İhtilali sonrası yayılmaya başlayan demokrasi, özgürlük, eşitlik, anayasa ve hürriyet gibi kavramlar Osmanlı Devleti'nde de etkili oldu.

Bu fikirlerin Osmanlı Devleti'nde yayılmasında aşağıdakilerden hangisinin etkisi olduğu söylenemez?

- A) Osmanlı aydınları
B) Yabancı devletler
C) Osmanlı azınlıkları
D) Islahat çalışmaları
E) Yeniçeriler

9. Fransız İhtilali'nin yaşanmasında ülkedeki çeşitli sorunların yanı sıra dış etkenler de önemli rol oynamıştır.

Buna göre Fransız halkının aşağıdaki ülkelerin hangisinde ortaya çıkan demokrasi yolundaki gelişmelerden etkilendiği söylenebilir?

- A) Japonya B) Almanya C) Hollanda
D) Belçika E) ABD

10. Fransa; İhtilal Savaşları sırasında "Her millet bir devlet!" anlayışını temel özgürlüklerin aracı gibi göstermeye çalışmıştır.

Fransa'nın bu tutumuyla aşağıdakilerden hangisini amaçladığı savunulabilir?

- A) İmparatorlukları parçalamayı
B) Sömürgecilik yarışını sonlandırmayı
C) Dünya kültür ve uygarlığını geliştirmeyi
D) Mutlak monarşileri güçlendirmeyi
E) Sınırlarını genişletmeyi

11. Fransız İhtilali sonucunda yaygınlaşmaya başlayan milliyetçilik akımından en çok Osmanlı Devleti etkilenmiş ve Osmanlı Devleti, son yüzyılını ulusçu ayaklanmalarla mücadele ederek geçirmiştir.

Bu durumdan etkilenerek Osmanlı Devleti'nde en son ayaklanan millet aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ermeniler B) Rumlar C) Bulgarlar
D) Sırplar E) Arnavutlar

12. Fransa'da ekonomik problemleri görüşmek için toplanan mecliste, halk temsilcileri yeni bir anayasa yapılmadan dağılmayacaklarını söyleyip meclisi Kurucu Meclis ilan etmeleri üzerine kral, yabancı askerleri bu meclisi dağıtmak için Paris'e davet etmiştir.

Fransa kralının bu tutumunun;

- I. toplumsal eşitliği sağlama,
II. vergi kayıplarını engelleme,
III. otoritesini ve nüfuzunu koruma

amaçlarından hangilerine yönelik olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I ve III

13. Viyana Kongresi'nde Kutsal İttifak oluşturan monarşik Avrupa devletleri; ırk, dil, din unsurlarını gözetmeden sınırları yeniden çizmiş ancak bu durum, ardından bazı devletlerin tepkisini getirmiştir. Bu devletler, monarşik yapılarını korumak için tepkilere karşı baskı ve şiddet uygularken içlerinden bazıları Osmanlı Devleti'nde çıkan Yunan İsyanı'nı desteklemişlerdir.

Bu durum aşağıdakilerden hangisinin bir göstergesidir?

- A) Avrupa'da barış ortamının sağlandığının
B) Osmanlı Devleti'nin yayılma politikası izlediğinin
C) Avrupa devletlerinin, çıkarları doğrultusunda hareket ettiğinin
D) Osmanlı Devleti'nin reform çalışmaları yaptığının
E) Avrupa devletlerinin demokratik yönetim tarzını hedeflediğinin

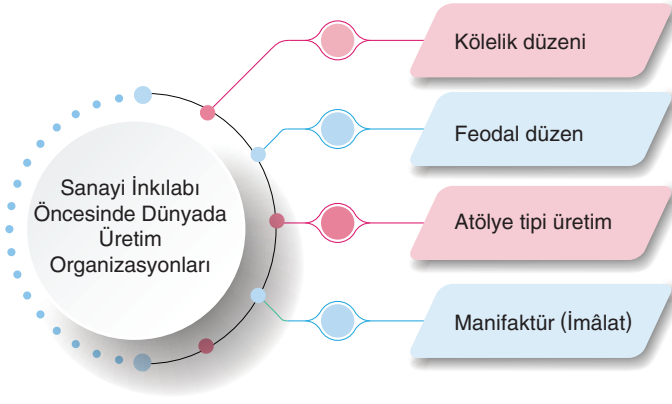
1066516

ÖĞRENCİ NO	YANITLAR
1 0 0 0 0 0 0	1 A B C D E 11 A B C D E
2 1 1 1 1 1 1	2 A B C D E 12 A B C D E
3 2 2 2 2 2 2	3 A B C D E 13 A B C D E
4 3 3 3 3 3 3	4 A B C D E 14 A B C D E
5 4 4 4 4 4 4	5 A B C D E 15 A B C D E
6 5 5 5 5 5 5	6 A B C D E 16 A B C D E
7 6 6 6 6 6 6	7 A B C D E 17 A B C D E
8 7 7 7 7 7 7	8 A B C D E 18 A B C D E
9 8 8 8 8 8 8	9 A B C D E 19 A B C D E
10 9 9 9 9 9 9	10 A B C D E 20 A B C D E

SANAYİ DEVRİMİ VE ENDÜSTRİYEL ÜRETİM

Sanayi İnkılabı Öncesindeki Üretim Organizasyonları

Sanayi İnkılabı öncesinde dünyada üretim organizasyonları dörde ayrılır.

İlk Çağ'da Ziraat

- ✓ İnsanlık tarihinin ilk toplum yapısı köleciliktir. insanlığın yerleşik yaşama geçmesi, tarım ve mülkiyet kavramlarını ortaya çıkarmıştır. Bu durumun sonucunda artan iş gücü ihtiyacı, kölecilik anlayışını doğurmuştur. İlk Çağ'ın hemen hemen bütün toplumlarında görülen köleci üretim tarzı, XX. yüzyılın başına kadar dünyada yaygın olarak devam etmiştir.
- ✓ İnsanoğlunun ilerleyen zamanlarda madenleri kullanmaya başlamaları özellikle demir madeninden aletler yapmaları, üretimde verimliliklerini artırmıştır.
- ✓ Üretimin tüketimden fazla olduğu dönemlerde yeni bir ekonomik anlayış olan ticaret ortaya çıkmıştır. İlk dönemlerde malların birbirleriyle değişimi şeklinde yaşanan ticaret, zamanla daha da gelişerek uluslararası bir boyut kazanmıştır.
- ✓ Orta Çağ'a gelindiğinde üretim anlayışında önemli oranda değişimler yaşanmıştır. sistemin ön plana çıktığı Orta Çağ ekonomik yapısında zirai alanda serflik üzerinde, zanaat anlayışı lonca tipi üretim ile sınırlı kalmıştır. Feodal düzende tüketim sınırlı olduğu için bu dönem ekonomisinde bir durgunluk söz konusudur.
- ✓ Sanayi İnkılabı öncesi dünyada atölye tipi üretim yaygındır. Belli bir standartta ürün üretmenin zor olduğu bu üretim tarzında çalışanlar usta, kalfa ve çırak hiyerarşisi etrafında mesleki yeterliliğine göre sınıflandırılmıştır.

DİFnot

Sanayi İnkılabı öncesinde el emeğine dayalı olarak ortaya çıkan bu üretim tarzına **manifaktür üretim** denir. Bu üretim tarzı, XIX. yüzyılda fabrika sistemine geçişi ifade eden kapitalist bir üretim tarzıdır.

Loncada Üretim (Temsili)

Sanayi Devrimi

- ✓ Sanayi Devrimi, XVIII. yüzyılın sonunda İngiltere’de insan ve hayvan gücüne dayalı üretim tarzından makine gücüne dayalı üretim tarzına geçişle başlamıştır. Bu teknolojik değişimin yaşanmasında;
 - Avrupa’da Rönesans ile başlayan düşünce alanındaki özgürleşme,
 - Avrupa nüfusunun artmasına bağlı olarak tüketimin de artması,
 - James Watt tarafından icat edilen buhar makinesinin işlevselliğinin fark edilmesi
 durumları etkili oldu.
- ✓ Avrupa’daki birçok teknik icadın Fransa kökenli olmasına rağmen Sanayi Devrimi İngiltere’de başlamıştır. Sanayi Devrimi’nin İngiltere’de başlamasında;
 - İngiliz halkının ve yönetiminin Sanayi Devrimi’nin getirdiği ekonomik değişime istekli olması,
 - İngiliz halkının Sanayi Devrimi için gerekli olan kent yaşamına istekli olması,
 - İngiliz halkı arasında okuryazarlık oranı yüksek olduğu için kurulan fabrikaların kalifiye insan ihtiyacını karşılaması,
 - Sanayi Devrimi’nin karmaşık makine yapısını öğretecek basılı kitap sayısının fazla olması,
 - fabrikaların öncelikle herkesin ihtiyaç duyduğu tekstil alanında kurulması,
 - İngiltere’nin ada ülkesi olması nedeniyle iç bölgelerle kıyıya olan mesafelerin kısa olması,
 - İngiltere’nin dünyanın en büyük sömürgeci gücü olması nedeniyle gerekli ham madde ve pazara sahip olması
 durumları etkili oldu.

DİFnot

Sanayi Devrimi’nin İngiltere’de başlamasına ortam hazırlayan gelişmelere bakıldığında sanayisini kurmak isteyen ülkelerin bilim, toplum, ulaşım, eğitim, sermaye, ham madde gibi temel unsurlara sahip olması gerektiği görülmektedir.

- ✓ Sanayi Devrimi’nin sonucunda aşağıdaki gelişmeler yaşanmıştır.
 - Avrupa’da üretim artışı sağlanmış ve ekonomik büyüme yaşanmıştır.
 - Geçimlik ekonomi anlayışı yerine kâr ekonomisi amaçlanmıştır.
 - Makineleşme ile birlikte işçi sınıfı ortaya çıkmıştır.
 - Köyden kente göç artmış ve kentleşme hızlanmıştır.
 - Tıp alanında yaşanan makineleşme, insan ömrünü ve nüfusu artırmıştır.
 - Bankacılıkta, ticaretle ve para hacminde artış yaşanmıştır.
 - Sanayisini kuran ülkeler arasında sömürgecilik rekabeti başlamıştır.

DİFnot

Geçimlik ekonomi, ihtiyaç kadar üretim yapma anlayışıdır.

Kâr ekonomisi (kapitalizm), ihtiyaçtan fazla üretim yaparak ticaretle zenginleşme anlayışıdır.

Endüstriyel Üretime Geçiş

- ✓ XVIII. yüzyılda ilk olarak küçük atölyelerin kurulmasıyla başlayan Sanayi İnkılabı'nın ilk dönemlerinde dünyada bugünkü anlamıyla motor gücü ve elektriğe dayalı bir sanayileşme söz konusu değildir.
- ✓ Genellikle insan, hayvan ve rüzgâr gücüne dayalı tesisler lonca tipi üretimler yapmıştır. Bu üretim tipi, belli bir standarttan ve kapasiteden uzak kalmıştır. Bu yüzden de loncalar, XIX. yüzyılın ortalarında çökmeye başlamıştır.

DİFnot

Modern ekonominin kurucularından olan Adam Smith, *Milletlerin Zenginliği* adlı kitabında loncaların seri üretimi engellediği için bir an önce kapatılmaları gerektiğini savunmuştur.

- ✓ İngiltere'de 1760 yılında'ın buhar makinesini icat etmesi sonucunda insan gücünün yerini seri üretim yapan makineler almaya başlamıştır. İngiltere'de başlayan endüstriyel üretim, zamanla diğer Avrupa ülkelerine yayılmıştır.
- ✓ Demir-çelik sanayisinde savaş sanayisinin ihtiyacı olan silahların üretilmesiyle sömürgeci anlayış hız kazanmış, ağır sanayinin oluşumuna zemin oluşturulmuştur.
- ✓ XVIII. yüzyılda Sanayi İnkılabı'na bağlı olarak tarım alanında da iyileşmeler görülmüştür. İngiltere ve Hollanda da kullanılmaya başlanan mekanik tohum ekme makinesi verimliliği önemli oranda artırmıştır. Daha sonraki dönemlerde geliştirilen drenaj yöntemi sayesinde tarlaların kolay sulanması sağlanmıştır. Bu sistemlerin uygulanması ve toprakların birleştirilip büyük çiftliklerin kurulmasıyla tarım bacasız bir üretim tarzına dönüşüp tarımdan büyük kazançlar elde edilmeye başlanmıştır.
- ✓ Hayvancılıkta da suni yemlerin kullanılmaya başlanması, verimliliği artıran bir diğer unsur olmuştur.
- ✓ Komünizm, kapitalizm, sosyalizm ve liberalizm gibi düşünceler ortaya çıkmıştır.

DİFnot

Makineli sanayide yaşanan gelişmeler, ham madde ve pazar ihtiyacını doğurmuştur. Bu durum da sömürgecilik yarışını hızlandırmıştır.

Klasik Üretim	Endüstriyel Üretim
Üretimde insan gücü, el emeği ön plandadır.	Üretimde makineleşme ön plandadır.
Üretim, atölyelerde ve belirli miktarlarda yapılmaktadır.	Üretim, büyük fabrikalarda seri olarak yüksek miktarlarda yapılmaktadır.
İş bölümünde geleneksel eğitimin kuralları hâkimdir.	İş bölümünde modern eğitim ön plandadır.
Üretimde kullanılan teknoloji basittir.	Üretimde ileri teknoloji kullanılır.
Çalışan sayısı sınırlıdır.	Çalışanlar binlerle ifade edilebilir.
Üretim araçlarının mülkiyeti zanaatkârlara aittir.	Üretim araçları firma sahiplerininindir.
Üretim ve satış aynı yerde yapılır.	Üretim fabrikalarda, satış ise iç ve dış pazarda yapılır.

DİFnot

Endüstriyel üretime geçilmesiyle birlikte çalışma saatleri genellikle güneşin doğuşundan batışına kadar sürmüş, özellikle kadınların ve çocukların sağlıksız koşullarda çalıştığı ortamlar oluşmuştur. Bu durum ilerleyen dönemlerde kadın ve çocuk haklarıyla ilgili yeni düzenlemeleri ortaya çıkarmıştır.

ETKİNLİK-2

a. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun bilgilerle doldurunuz.

1. Neolitik Dönem’de insanların yerleşik yaşama geçmesiyle birlikte ve kavramları gelişmiştir.
2. Sanayi Devrimi’nin başlamasında keşfedilmesi ve geliştirilmesi etkili olmuştur.
3. Sanayi Devrimi ile birlikte ve yarıışı hız kazanmıştır.
4. Sanayi Devrimi’nin yaygınlaşması ile birlikte küçük esnaf gruplarından oluşan tipi üretim tarzı önemini kaybetmeye başlamıştır.
5. Küresel ticarete, ve ilişkisi sıkı sıkıya bir birine bağlıdır.

b. Aşağıdaki ifadeleri “Doğru (D)-Yanlış (Y)” olarak değerlendiriniz.

1.	Sanayi Devrimi, Fransa’da başlayıp sonra tüm Avrupa’ya yayılmıştır.	☐
2.	Klasik üretimden endüstriyel üretime geçilmesi, işçi sınıfının ortaya çıkmasına neden olmuştur.	☐
3.	Sanayi Devrimi’ni gerçekleştiren ülkeler arasında sömürge rekabeti ve savaşı yaşanmıştır.	☐
4.	Sanayi Devrimi ile birlikte kentten köylere hızlı bir göç yaşanmıştır.	☐
5.	Rönesans ile birlikte önem kazanan hümanizm ve rasyonalizm, Sanayi Devrimi’ne zemin hazırlamıştır.	☐

c. Aşağıda verilen tanımlar ile kavramları eşleştiriniz.

Tanım	Kavram
1. İhtiyaç kadar üretim yapma anlayışıdır.	a. Kapitalizm
2. Sanayi İnkılabı öncesi el emeğine dayalı olarak ortaya çıkan üretim tarzına denir.	b. Feodalite
3. Orta Çağ’da toprağa ve tarıma dayalı olarak ortaya çıkan üretim tarzına denir.	c. Sömürgecilik
4. Sanayisini kuran ülkelerin gelişmemiş ülkelerin kaynaklarını kendi menfaatleri doğrultusunda kullanmasına denir.	d. Geçimlik ekonomi
5. İhtiyaçtan fazla üretim yaparak ticaretle zenginleşme anlayışıdır.	e. Manifaktür

1. XVI. yüzyıl ile XIX. yüzyıl arasında fabrika sistemine doğru geçişi ifade eden kapitalist üretim tarzıdır. Zamanla bu kavram, bir malın makine yardımıyla üretilmesi anlamını kazanmıştır.

Bu parçada söz edilen üretim tarzı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Atölye tipi
B) Manifaktür
C) Köleci düzen
D) Feodal tarz
E) Endüstriyel üretim

2. İlk Çağ'da topraktan alınan verimin artırılması için;

- I. demir sabanın kullanılması,
II. tekerleğin icat edilmesi,
III. sulama kanallarının açılması

çalışmalarından hangilerinin yapıldığı söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve III
E) II ve III

3. İngiltere'de Sanayi İnkılabı'na;

- I. Rönesans Hareketleriyle bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelerin hızlanması,
II. akıl, deney ve gözleme önem verilmesi,
III. alet yapma teknolojilerinde ilerlenmesi

gelişmelerinden hangilerinin ortam hazırladığı savunulabilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

4. XVIII. yüzyıla kadar usta-çırak ilişkisine göre faaliyette bulunan loncalar, bu tarihten sonra kapanmaya başlamıştır.

Loncaların kapanmasına ortam hazırlayan gelişmeler arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

- A) Manifaktür üretimin yaygınlaşması
B) Loncalarda seri üretimin yapılamaması
C) Makineleşmenin yaygınlaşması
D) Büyük ticaret antlaşmalarının imzalanması
E) Yerli üretime geçilmesi

5. Sanayi İnkılabı ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisinin doğru olduğu söylenemez?

- A) James Watt'ın buhar makinesini yapması ile başlamıştır.
B) Seri üretime geçilmiştir.
C) İlk olarak İngiltere'de başlamıştır.
D) Ham madde ve pazar ihtiyacı artmıştır.
E) Ulusçu isyanlar son bulmuştur.

6. Sanayi İnkılabı'nın ardından ortaya çıkan sorunlardan biri de ürünü pazara zamanında ve ucuz ulaştırmaktır.

Bu durumun;

- I. büyük gemilerin yapılması,
II. vergilerin indirilmesi,
III. demir yolu ağlarının kurulması

gelişmelerinden hangilerine ortam hazırladığı söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve II
D) I ve III
E) II ve III

7. Sanayi Devrimi'nin İngiltere'de başlamasında ---- gibi temel unsurlara sahip olunması etkili olmuştur.

Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) toplumun ekonomik değişime istekli olması
- B) bilimsel çalışmalara hız verilmesi
- C) monarşiye dayalı yönetim görülmesi
- D) ham madde ve pazara sahip olması
- E) toplumda okuryazar oranın yüksek olması

8. Sanayi İnkılabı ile birlikte insan ve hayvan gücünün yerini elektrik, petrol veya kömürle çalışan makineler almıştır.

Bu durumun;

- I. dinî,
- II. sosyal,
- III. ekonomik

alanların hangilerinde değişmeye ortam hazırladığı söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

9. Sanayi İnkılabı'nın sonucunda ortaya çıkan gelişmeler arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

- A) Avrupa'da bilim insanlarına duyulan güven azalmıştır.
- B) Avrupa devletlerinin dünya politikalarında ağırlığı artmıştır.
- C) Avrupa'da büyük sermayeli şirketler kurularak bankacılık sistemi gelişmiştir.
- D) Büyük iç göç hareketleri yaşanmıştır.
- E) Avrupa'da işçi haklarına yönelik düzenlemeler yapılmıştır.

10. Sanayi İnkılabı'nın ilk dönemlerinde dünyada bugünkü anlamıyla motor gücü ve elektriğe dayalı bir üretim yoktu.

Bu dönemde üretimde enerji olarak kullanılan unsurlar arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

- A) İnsan
- B) Hayvan
- C) Su
- D) Rüzgâr
- E) Petrol

11. I. Kölecilik
II. Feodalizm
III. Atölye tipi

Sanayi İnkılabı öncesinde dünyadaki üretim sistemi eskiden yeniye aşağıdakilerin hangisinde doğru sıralanmıştır?

- A) I - II - III
- B) II - I - III
- C) III - II - I
- D) I - III - II
- E) II - III - I

12. Sanayi İnkılabı, İngiltere'de diğer Avrupa ülkelerinden daha önce başlamıştır.

Bu duruma aşağıdaki gelişmelerden hangisinin ortam hazırladığı savunulamaz?

- A) Okuma yazma oranının yüksek olması
- B) Geniş sömürgelere sahip olunması
- C) Şehir devletleri şeklinde örgütlenilmesi
- D) Ulaşım ve iletişim alanında gelişmelerin yaşanması
- E) Zengin kömür yataklarına sahip olunması

1066517

ÖĞRENCİ NO	YANITLAR
1 0 0 0 0 0 0	1 A B C D E 11 A B C D E
2 1 1 1 1 1 1	2 A B C D E 12 A B C D E
3 2 2 2 2 2 2	3 A B C D E 13 A B C D E
4 3 3 3 3 3 3	4 A B C D E 14 A B C D E
5 4 4 4 4 4 4	5 A B C D E 15 A B C D E
6 5 5 5 5 5 5	6 A B C D E 16 A B C D E
7 6 6 6 6 6 6	7 A B C D E 17 A B C D E
8 7 7 7 7 7 7	8 A B C D E 18 A B C D E
9 8 8 8 8 8 8	9 A B C D E 19 A B C D E
10 9 9 9 9 9 9	10 A B C D E 20 A B C D E

Yeni İhtilaller: 1830 ve 1848 İhtilalleri

- ✓ **1830 İhtilalleri:** Napolyon'dan sonra gelen kralların yeniden mutlakiyet yönetimi kurmak istemesi üzerine Fransa'da başlayarak birçok Avrupa ülkesine yayılan liberal (özgürlükçü) harekettir. Liberal hareketler, İspanya ve Belçika'da başarılı olurken İtalya ve Polonya'da başarısız olmuştur.
- ✓ **1848 İhtilalleri:** 1830 İhtilali sonrası Fransa tahtına geçen burjuva kökenli Louis Philippe'nin ülkeyi sermaye sahibinin lehine, halkın aleyhine yönetmesi üzerine çıkmıştır. Fransa'da cumhuriyete geçilirken Hollanda, İsviçre ve Danimarka'da anayasal yönetime geçilmiştir. Almanların, İtalyanların ve Macarların ihtilal girişimleri başarısız olmuştur.

Modern Siyasi İdeolojilerin Ortaya Çıkışı

Liberalizm

- ✓ Özgürlük ve serbestlik anlamına gelen liberalizm kavramı, XVII. yüzyıldan sonra siyasi bir doktrin olarak karşımıza çıkmıştır.
- ✓ Liberalizm düşüncesinin ortaya çıkmasında;
 - sosyal yapının durağan olması,
 - ekonomik kısıtlamalar yaşanması,
 - devlet otoritesinin güçlü olması,
 - dinî bağnazlığın artması
 unsurları etkili olmuştur.
- ✓ Bu durumlara karşı liberalizm;
 - tüm insanların eşitliğini,
 - ekonomik faaliyetlerin önündeki engellerin kaldırılmasını,
 - keyfî yönetimlerin sınırlandırılmasını,
 - laik devlet anlayışına geçilmesini
 düşüncelerini savunmuştur.
- ✓ Thomas Hobbes ile siyasi bir ideoloji olarak ortaya çıkan liberalizm, John Locke ve Adam Smith ile güç kazanarak ekonomik hayatta yerini almaya başlamıştır.

DİFnot

XVIII. yüzyıldan itibaren Adam Smith'in ortaya attığı düşünceler, ekonomik liberalizmin güçlenmesinde etkili olmuştur. Amerikan ve Fransız devrimlerinde, insan hakları bildirilerinin yayımlanması, liberal ilkelerin Avrupa'da hızlı bir şekilde yayılmasını sağlamıştır.

Kapitalizm

- ✓ Kapitalizm, serbest piyasa ekonomisi anlamına gelmektedir. Bu sistemde özel teşebbüs ön plana çıkar. Bu sistemde üretim yapan şirketler, arz ve talep dengesine göre üretim yapmaktadır. Avrupa'da feodalizmin çöküşü sonrasında Sanayi İnkılabı ile birlikte kapitalizm güç kazanmıştır.
- ✓ Kapitalizmin ortaya çıkmasında;
 - Sanayi İnkılabı sonrası uluslararası ticaretin artması,
 - bankacılık sisteminin gelişmesi,
 - İngiltere'de tekstil sanayisinin gelişmesi,
 - pozitif düşüncenin etkisiyle bilimin gelişmesi,
 - Protestanlık inancının ekonomik anlayışının kapitalizmle örtüşmesi
 unsurları etkili olmuştur.

